

Rafał Parvi

Politechnika Opolska

KREDYTOWANIE ROLNICTWA PO AKCESJI DO UNII EUROPEJSKIEJ NA PRZYKŁADZIE BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

1. Wstęp

Finansowanie modernizacji rolnictwa i rozwoju wsi po akcesji do Unii Europejskiej następuje głównie ze środków unijnych – zgodnie z mechanizmami wspólnej polityki rolnej i programami strukturalnymi. Po przedłożeniu Komisji Europejskiej listy form pomocy państwa formy te są stosowane przez 3 lata.

Po tym okresie formy pomocy muszą być dostosowane do wytycznych Komisji Europejskiej (*Community...*; Rozporządzenie Rady (EC) nr 994...; Rozporządzenie Rady (EC) nr 659...; Pilarczyk 2004, s. 6-7).

2. Zakres i metodyka badań

Celem opracowania jest ukazanie ważności i trafności kredytowania rolnictwa przez banki spółdzielcze, które udzielają kredytów preferencyjnych, stając się dzięki temu ważnym elementem w rozwoju rolnictwa. Badaniu metodą statystyczno-matematyczną poddano banki spółdzielcze i ich filie w latach 1996-2003 oraz w II kwartale 2004 r. Metodą analizy porównawczej w formie horyzontalnej przebadano też ich aktywa w latach 1999-2004 oraz zysk netto w 3 pierwszych kwartałach 2003 i 2004 r. Badaniami objęto całą Polskę. Wybrany bank charakteryzuje się tym, iż prowadzi bardzo szeroką akcję kredytową wobec kredytobiorców związanych z rolnictwem.

3. Dopłaty do oprocentowania kredytów po akcesji do UE

Kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, uwzględniając stanowisko negocjacyjne Polski oraz przepisy Unii Europejskiej regulujące kwestie pomocy ze środków krajowych, podjęło ustalenia o utrzymaniu po akcesji dopłat do oprocentowania kredytów w zakresie:

1. Kredytów inwestycyjnych i kłeskowych (udzielanych w latach 1994-2003).
2. Dwóch linii kredytów inwestycyjnych udzielanych do dnia akcesji, tj.:
 - linii mającej na celu wykorzystanie posiadanej bazy produkcyjnej gospodarstw rolnych i działów specjalnych przez rozpoczęcie lub zwiększenie produkcji w tych gospodarstwach i działach specjalnych (symbol RP);
 - linii na przedsięwzięcia inwestycyjne tworzące nowe stałe miejsca pracy w działalnościach pozarolniczych gwarantujących zatrudnienie ludności wiejskiej w gminach wiejskich, gminach miejsko-wiejskich oraz miastach do 20 tys. mieszkańców (symbol MP).
3. Innych form kredytowania – po uzyskaniu akceptacji Komisji Europejskiej, w tym dopłat do nowo udzielanych kredytów w ramach preferencyjnych linii kredytowych na:
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa (symbol IP);
 - utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych przez osoby, które nie przekroczyły 40 roku życia (symbol MR);
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa przez grupy producentów rolnych powstałe na mocy Ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (DzU nr 88, poz. 983) (symbol GP);
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach branżowego programu wspólnego użytkowania maszyn i urządzeń rolniczych (symbol BR/10);
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach branżowego programu restrukturyzacji rybołówstwa w Polsce na lata 2000-2006 (symbol BR/12);
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach branżowego programu restrukturyzacji przetwórstwa ziemniaka na skrobień w Polsce (symbol BR/13);
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach programu wspierania restrukturyzacji i modernizacji przemysłu mięsnego i przetwórstwa jaj w Polsce (symbol BR/14);
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach branżowego programu mleczarskiego (symbol BR/15);
 - realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach branżowego programu wspierania restrukturyzacji i modernizacji przemysłu utylizacyjnego w Polsce (symbol BR/16);
 - zakup nieruchomości rolnych przeznaczonych na utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rodzimego w rozumieniu Ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (symbol GR);

- inwestycje w zakresie nowych technologii produkcji (symbol NT);
- wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej znajdujących się na obszarach dotkniętych klęską suszy, gradobicia, nadmiernych opadów atmosferycznych, powodzi, huraganu, pożaru, plagi gryzoni, osuwisk ziemi (symbol KL);
- zakup gruntów rolnych (symbol KL);
- utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rolnego w ramach realizacji programu osadnictwa rolniczego na gruntach Skarbu Państwa (symbol OR).

4. Kredytowanie rolnictwa przez banki spółdzielcze

Jest ono uwarunkowane kredytami udzielanymi przez banki komercyjne w tym w głównej mierze przez banki spółdzielcze. Wyniki finansowe banków spółdzielczych charakteryzowały się tym, iż rosły nieco wolniej w porównaniu z innymi bankami w roku 2004. Udział zysków BS w wyniku netto sektora cały czas jest jednak większy od udziału w aktywach. Można zauważyć poprawę kondycji banków oraz duże zmiany uwarunkowań makroekonomicznych, w których jest prowadzona działalność bankowa. Na szczególną uwagę zasługują oczekiwania wobec kierunku zmian stóp procentowych oraz kursu walutowego.

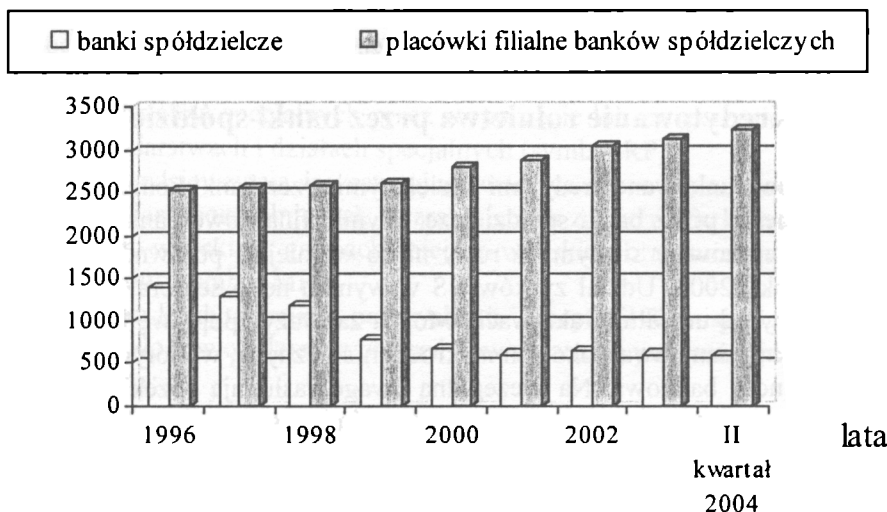
Ożywienie gospodarcze przełożyło się na lepszą kondycję finansową przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Co drugi badany bank obserwuje wyraźny wzrost zainteresowania klientów usługami bankowymi. Wzrost ten utrzymuje się już od roku 2003 i jest prognozowany na kolejne lata. Banki nie prognozowały przychodów tak optymistycznie (4 do 5 lat). Poprawie rentowności działalności bankowej będą sprzyjać podwyżki stóp procentowych. Są one zresztą zdyskontowane przez rynek w skali ok. 0,75 do 1% w skali roku.

Wyraźna poprawa koniunktury w sektorze bankowym pojawiła się z rocznym opóźnieniem na tle ożywienia gospodarczego w Polsce. Przykładem może tu być m.in. odwracanie tendencji w należnościach zagrożonych. Ich najwyższy poziom osiągnięto w II kwartale 2003 r. Od tego czasu obserwuje się systematyczną poprawę portfeli kredytowych banków. Potwierdzają to również badania koniunktury. W IV kwartale 2004 r. przeszło 50% badanych banków zaobserwowało poprawę portfela należności. To najlepszy wynik w historii tego wskaźnika (począwszy od 1999 r., kiedy to rozpoczęto niniejsze badania). Na trwałość poprawy portfeli kredytowych wskazują również oczekiwania co do kolejnych lat. Optymizm ten zaburzają jednak niskie inwestycje. Okazuje się, że skala akcji kredytowej dla przedsiębiorstw nie jest aż tak duża, jak wynikałoby z potencjału gospodarki.

Przy takim scenariuszu jest niemal pewne, że lepsze portfele są po części skutkiem zmniejszania się udziału przedsiębiorstw w strukturze kredytów banków. Świadczyłyby to, że sektor bankowy nadal nie poradził sobie ze skutecznymi metodami selekcjonowania potencjalnie dobrych i złych klientów. W takiej sytuacji najprostszą metodą jest ustawienie kryteriów takie, które lepiej eliminuje gorszych klientów, ale, niestety, utrudniają funkcjonowanie licznym dobrym klientom.

Po raz pierwszy od roku 2000 banki oczekują wzrostu nominalnego oprocentowania zarówno depozytów, jak i kredytów. Jest to zapowiedź reakcji banków na rychłą podwyżkę stóp procentowych.

Od roku 1996 obserwuje się zmniejszenie liczby banków spółdzielczych (1394 banki) do 586 banków w II kwartale 2004 r. i zwiększenie ich filii z 2530 w 1996 r. do 3230 w II kwartale 2004 r. (rys. 1) (Raport... 2004).

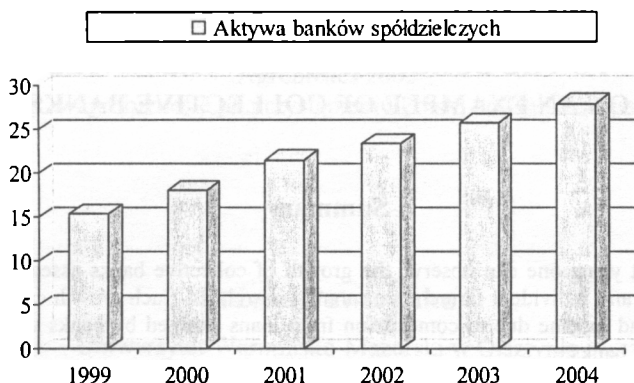
Rys. 1. Liczba banków spółdzielczych i ich placówek w latach 1996-2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Raport... 2004).

Zysk netto również wskazywał tendencję wzrostową i wynosił w I-III kwartale 2003 r. 233,3 mln zł, a w I-III kwartale 2004 r. – 354,7 mln zł (www.bs.net.pl), co świadczy o bardzo dużych wpływach uzyskanych z odsetek oraz operacji związanych z udzieleniem kredytów, wśród których istotną rolę odegrały kredyty preferencyjne. Banki spółdzielcze stanowią bardzo ważny ośrodek kredytowania wsi, gdyż dla rolników ważna jest ich bliska lokalizacja od miejsca zamieszkania oraz wieloletnia tradycja istnienia takich placówek. Wytwarza to ekspansywną politykę kredytową na wsi.

Wzrost aktywów banków spółdzielczych świadczy o ich szybszym i efektywnym rozwoju. Wysokie tempo rozwoju działalności uzyskały one przede wszystkim dzięki wyższym kredytom dla sektora niefinansowego, w tym głównie dzięki kredytom preferencyjnym na cele związane z rolnictwem. W 1999 r. wartość aktywów wynosiła 15,4 mld zł, a w 2004 r. już 27,9 mld zł (rys. 2) (www.bs.net.pl).

Kredyt bankowy jest podstawą działalności banków spółdzielczych. Rola kredytów bankowych w rozwoju gospodarczym kraju sprawiła, że polityka państwa, dążąca do poprawy sytuacji, wspiera działalność kredytową banków, ułatwia większą dostępność kredytów dla gospodarstw indywidualnych. Odbywa się to przez

Rys. 2. Aktywa banków spółdzielczych (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie (www.bs.net.pl).

zwiększenie liczby kredytów preferencyjnych i dopłat do tych kredytów. Większa część kredytów zostaje przeznaczona na cele produkcyjne związane z prowadzeniem gospodarstwa. Dopłaty do kredytów preferencyjnych dla rolnictwa są kierowane do banków spółdzielczych za pośrednictwem ARiMR.

5. Podsumowanie

W ostatnich latach można zaobserwować przyrost aktywów banków spółdzielczych, głównie przez zadłużanie się podmiotów gospodarczych oraz rolników indywidualnych. Wzrost ten powoduje zwiększenie się marży odsetkowej oraz przychodów z tytułu pobieranej przez banki prowizji od kredytów, czego wynikiem jest wzrost dochodów banków.

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej są wykorzystywane różne programy, w ramach których finansuje się projekty rozwoju i modernizacji Unii. Finansowanie modernizacji rolnictwa i rozwoju wsi następuje stopniowo i bardzo powoli, gdyż wiąże się ono z użyciem środków Unii Europejskiej.

Literatura

Community Guidelines for State Aid in the Agriculture Sector, O.J.2000/C/28/02.

Wsparcie gospodarstw rolnych po akcesji do UE, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2004.

Pilarczyk J., *Wsparcie gospodarstw rolnych po akcesji do UE*, Warszawa 2004, s. 6-7.

Raport NBP 2004 r.

Rozporządzenia Rady (EC) nr 659/99.

Rozporządzenie Rady (EC) nr 994/98.

www.bs.net.pl.

**AGRICULTURE CREDITING AFTER THE ACCESSION
TO THE EUROPEAN UNION PRESENTED
ON AN EXAMPLE OF COLLECTIVE BANKS**

Summary

In the recent years one can observe the growth of collective banks assets, basically because economic subjects and individual farmers are running into debts. Such growth causes an increase of interest margins and income due to commission from loans charged by banks which contributes to increased profits of banks.

After Poland's accession to the European Union different programmes are used. Within them development and modernization projects are financed. Financing agriculture modernization and development is gradual and very slow as it is connected with European Union's support.